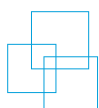

LEPSZE GROMADZENIE I WYKORZYSTANIE DANYCH BHP

WKŁAD WE WDROŻENIE
CELU ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU NR 8

ŚWIATOWY DZIEŃ BEZPIECZEŃSTWA I OCHRONY ZDROWIA W PRACY
28 KWIETNIA 2017

LEPSZE GROMADZENIE I WYKORZYSTANIE DANYCH BHP

Materiały informacyjne
Międzynarodowej Organizacji Pracy

Wyzwania związane z gromadzeniem wiarygodnych danych
dotyczących BHP _____ 3

Źródła danych do optymalizacji procesu gromadzenia
i wykorzystywania danych dotyczących BHP _____ 7

Zasady opracowywania i wdrażania krajowych systemów
powiadamiania i rejestracji _____ 11

Treść dokumentów w języku angielskim znajduje się na stronach internetowych Międzynarodowej
Organizacji Pracy: www.ilo.org/safeday

"Copyright © International Labour Organization 2017"

Tłumaczenie:
Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy
ul. Czerniakowska 16, 00-701 Warszawa
tel. 22 623 37 22, 22 623 36-89, www.ciop.pl

Wyzwania związane z gromadzeniem wiarygodnych danych dotyczących BHP

Zgodnie z Agendą na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030 ONZ oraz licznymi konwencjami, zaleceniami i protokołami Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP) dotyczącymi bezpieczeństwa i higieny pracy (BHP) państwa zobowiązały się gromadzić i wykorzystywać wiarygodne dane dotyczące BHP. [1] Aby osiągnąć ten cel, należy wdrożyć efektywne systemy zbierania danych o BHP, dzięki którym pozyskana zostanie rzetelna dokumentacja dotycząca wypadków przy pracy i chorób zawodowych. Dane te będzie można bez obaw wykorzystywać do wykrywania nowopowstałych zagrożeń, identyfikacji niebezpiecznych sektorów, zawodów, modeli i praktyk biznesowych, opracowywania polityk, systemów i programów na wszystkich szczeblach (międzynarodowym, krajowym i sektora przedsiębiorstw), ustalania priorytetów i oceniania osiągniętych postępów. Zidentyfikowano konkretne przeszkody utrudniające opracowanie efektywnych systemów zbierania danych o BHP. Kraje muszą być świadome ich istnienia, opracowując i wdrażając swoje systemy.

Poniżej przedstawiono wiele wyzwań związanych z gromadzeniem danych dotyczących BHP. Zostały one podzielone na cztery kategorie: A) Zasięg; B) Rzetelność; C) Porównywalność; i D) Aktualność.

Zasięg

Wyzwania te dotyczą pomijania danych o BHP w wymaganiach dotyczących powiadomienia i rejestracji.

Obowiązujące w wielu krajach przepisy prawa dotyczące bezpieczeństwa i ochrony zdrowia w pracy i/lub ubezpieczeń na wypadek doznania urazów w miejscu pracy nie są dostatecznie szczegółowe. Ramy prawne nie obejmują wszystkich pracodawców, pracowników oraz sektorów gospodarki. W związku z powyższym zgłaszanie i rejestracja wypadków przy pracy i chorób zawodowych wymagane na mocy takich przepisów prawnych nie obejmują znacznej liczby osób. Do często pomijanych obszarów, zarówno w przypadku jednego, jak i obu wymienionych obowiązków, należą: rolnictwo, praca w gospodarstwie domowym oraz sektor publiczny. Do pracodawców i pracowników, których często nie obejmuje obowiązek powiadomienia i rejestracji, zaliczają się: mali pracodawcy, pracodawcy prowadzący działalność w gospodarce nieformalnej i zatrudnieni w niej pracownicy, osoby samozatrudnione, pracownicy migrujący i sezonowi, a także pracownicy tymczasowi i zatrudnieni w niepełnym wymiarze godzin. Powstałe luki prowadzą do nieuwzględniania w raportach znacznej części danych, podważając ich wiarygodność i utrudniając efektywne wykorzystanie zebranych informacji. Obecne i przyszłe trendy na rynku pracy, w tym nasilenie ruchów migracyjnych, starzenie się siły roboczej, jak również większa liczba pracowników zatrudniona tymczasowo, dorywczo lub w niepełnym wymiarze godzin, przyczynią się do powiększenia luki w obszarze objętym zasięgiem wspomnianych ram prawnych i utrudnią działania mające na celu poprawę jakości danych o BHP.

Wymagania dotyczące powiadomienia i rejestracji często pomijają niektóre wypadki śmiertelne i urazy powstałe podczas wykonywania pracy oraz choroby zawodowe

z przyczyn innych niż fakt, że nie są one związane z wykonywaną pracą. Choroby zawodowe są często całkowicie pomijane lub ich wykaz uwzględniony w wymaganiach dotyczących powiadamiania i rejestracji jest ograniczony, mimo że według szacunków MOP choroby corocznie stanowią przyczynę ponad 2 milionów zgonów związanych z pracą. [2]

Wymagania dotyczące powiadamiania i rejestracji często nie uwzględniają niebezpiecznych zdarzeń, które mogą doprowadzić do powstania urazów lub choroby, a także domniemanych przypadków chorób zawodowych. Zapobieganie wypadkom przy pracy i chorobom zawodowym wiąże się z eliminacją zagrożeń i identyfikacją ryzyka zanim dojdzie do wypadku lub zachorowania. Gromadzenie danych na temat niebezpiecznych zdarzeń i domniemanych przypadków chorób zawodowych ma kluczowe znaczenie dla budowania kultury bezpieczeństwa pracy.

Wymagania dotyczące powiadamiania i rejestracji często stanowią część programów ubezpieczeń na wypadek doznania urazów w miejscu pracy, a pracodawcy często mają jedynie obowiązek powiadomienia właściwego organu o wypadkach śmiertelnych przy pracy, urazach i chorobach zawodowych, które zostały objęte ubezpieczeniem lub względem których przysługuje odszkodowanie w danym programie ubezpieczeń. Wymóg zgłaszania i rejestracji tylko zgonów, urazów i chorób objętych ubezpieczeniem lub takich, z powodu których przysługuje odszkodowanie, często prowadzi do nieuwzględniania w raportach części danych, podważa ich wiarygodność i utrudnia efektywne wykorzystanie zebranych informacji.

Rzetelność

Wyzwania te dotyczą przeszkód, z powodu których nie wszystkie dane zostają uwzględnione w raportach, co ma negatywny wpływ na rzetelność tych raportów.

Nawet jeśli ramy prawne mają kompleksowy charakter, systemy zbierania danych o BHP muszą przezwyciężyć następujące przeszkody związane z gromadzeniem rzetelnych informacji:

- > brak wiedzy i zrozumienia ze strony pracodawców, pracowników i innych podmiotów, w tym dostawców usług medycznych i świadczeniodawców odnośnie możliwości/obowiązku zgłaszania i rejestracji

wypadków przy pracy, chorób zawodowych, niebezpiecznych zdarzeń i domniemanych przypadków chorób zawodowych;

- > czas i wysiłek potrzebne do przeprowadzenia procedury powiadamiania i rejestracji;
- > ewentualne negatywne konsekwencje dla pracowników, którzy doznali urazów;
- > negatywny wpływ na reputację pracodawcy;
- > konsekwencje dla pracodawcy o charakterze finansowym lub prawnym;
- > różnice kulturowe w reakcji na niezbyt poważne wypadki i niebezpieczne zdarzenia; oraz
- > bezobjawowy początek chorób zawodowych. [3]

Opracowując i wdrażając systemy powiadamiania i rejestracji, właściwe organy, partnerzy społeczni i inne zainteresowane strony powinny się ze sobą konsultować i podjąć współpracę w celu wyeliminowania lub zminimalizowania przeszkód utrudniających spełnianie wymagań dotyczących powiadamiania i rejestracji. Właściwe organy muszą dysponować niezbędnymi zasobami, aby szkolić pracodawców, pracowników i inne podmioty odpowiedzialne za powiadamianie i rejestrację w zakresie ich obowiązków oraz egzekwować przestrzeganie wymagań dotyczących powiadamiania i rejestracji.

Zgłaszanie i rejestracja chorób zawodowych oraz domniemanych przypadków chorób zawodowych są często pomijane ze względu na brak specjalistycznej wiedzy i umiejętności potrzebnych do dokonania właściwej diagnozy oraz możliwości przeprowadzania okresowych badań lekarskich pracowników narażonych na zagrożenia dla zdrowia. W konsekwencji choroby zawodowe często pozostają niewykryte nawet wtedy, kiedy ramy prawne mają kompleksowy charakter.

Porównywalność

Wyzwania te dotyczą czynników ograniczających spójność danych.

W wielu krajach obowiązki związane z BHP mogą być rozdzielone między różnego rodzaju organy, tj. ministerstwa pracy, zdrowia, ochrony socjalnej i zatrudnienia, publiczne i prywatne zakłady ubezpieczeń oraz inne podmioty, w tym dostawców usług medycznych i świadczeniodawców. Organy te mogą prowadzić działalność na szczeblu krajowym, regionalnym lub lokalnym. Mogą też mieć odrębne mechanizmy

powiadania i rejestracji lub, mimo że dysponują repozytorium danych o BHP, często nie są uprawnione do udostępniania czy zestawiania danych innych organów albo nie mają takiej możliwości.

Definicje kluczowych terminów z dziedziny BHP różnią się w zależności od organu i kraju. Nawet podstawowe pojęcia, takie jak „wypadek przy pracy”, nie zostały jednoznacznie zdefiniowane, dlatego zebranych informacji często nie można zestawić w danym kraju ani porównać do innych państw.

Ponadto terminy i ich definicje często opracowuje się, by określić konieczność przyznania odszkodowania na podstawie programów ubezpieczeń na wypadek doznania urazów w miejscu pracy, a niekoniecznie, aby ułatwić zapobieganie wypadkom przy pracy i chorobom zawodowym. [4]

Informacje wymagane przez systemy powiadania i rejestracji, tj. dotyczące okoliczności wypadków śmiertelnych, urazów odniesionych przy pracy, a także chorób zawodowych również mogą się znacząco różnić w zależności od organu i kraju.

Ponadto, podobnie jak w przypadku wyzwań związanych z zasięgiem, wykazy chorób zawodowych są różne w poszczególnych krajach, a wiele z nich uwzględnia jedynie choroby, których podłoże jest jednoznacznie powiązane z wykonywaną pracą (krzemica, międzybłoniak itp.) lub można założyć, że tak jest (zapalenie skóry,

głuchota, urazy na skutek chronicznego przeciążenia mięśni i ścięgien itp.). Jednak pewne choroby zawodowe trudno rozpoznać i jednoznacznie określić, czy mają podłoże zawodowe. Przykładowo rak związany z wykonywaną pracą, który przez długi czas nie daje objawów, jest trudny do rozpoznania przed pojawieniem się objawów klinicznych, które mogą wystąpić po upływie kilkudziesięciu lat od czasu narażenia na zagrożenie dla zdrowia w pracy. Długie okresy bezobjawowe utrudniają rozpoznanie i określenie, czy choroba ma podłoże zawodowe.

Aktualność

Wyzwania te dotyczą czynników uniemożliwiających lub opóźniających zbieranie i analizę danych.

Kiedy zachodzi konieczność zestawienia krajowych danych o BHP pochodzących od wielu organów i innych podmiotów publicznych i prywatnych, zwykle zdarzają się opóźnienia, chyba że strony te na bieżąco się ze sobą komunikują, współpracują i koordynują swoją działalność.

Nieprawidłowości w danych zebranych od różnych organów i z różnych źródeł mogą w dalszym ciągu opóźniać proces zestawiania zgromadzonych informacji, a w niektórych przypadkach uniemożliwić ich rzetelne raportowanie i analizę.

Bibliografia

- [1] [ILO Implementation Plan 2030 Agenda for Sustainable development](#), MOP, Genewa, 2016 r.
- [2] [The Prevention of Occupational Diseases: World Day for Safety and Health at Work Report](#), MOP, Genewa, 2013 r.
- [3] [National system for recording and notification of occupational diseases: Practical guide](#), MOP, Genewa, 2013 r.
- [4] [Improvement of national reporting, data collection and analysis of occupational accidents and diseases](#), MOP, Genewa, 2012 r.

Źródła danych do optymalizacji procesu gromadzenia i wykorzystywania danych dotyczących BHP

Krajowe systemy raportowania wypadków przy pracy i chorób zawodowych oraz gromadzenia i analizy dotyczących ich danych

Aby zapobiegać wypadkom i urazom związanym z wykonywaniem pracy, władze rządowe, po konsultacji z najbardziej reprezentatywnymi organizacjami pracodawców i pracowników, winny określić i wprowadzić w życie spójną politykę krajową w zakresie bezpieczeństwa oraz ochrony zdrowia pracowników i środowiska pracy oraz dokonać jej rewizji po pewnym czasie. W celu wprowadzenia tej polityki w życie właściwe organy zapewnią ustanowienie i stosowanie procedur zgłaszania przez pracodawców (a niekiedy także zakłady ubezpieczeń i inne bezpośrednio powiązane podmioty) wypadków przy pracy i chorób zawodowych, jak również opracowywanie rocznych statystyk wypadków przy pracy i chorób zawodowych. [1] Pracodawcy mają obowiązek zgłaszania wypadków przy pracy i chorób zawodowych właściwemu organowi samodzielnie lub zorganizowania rzetelnego sposobu raportowania. Ustawowe lub prywatne zakłady ubezpieczeń, fundusze odszkodowawcze z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych oraz towarzystwa ubezpieczeniowe są odpowiedzialne za gromadzenie i opracowywanie informacji na temat każdego zgłoszonego przypadku, w którym złożono wniosek o odszkodowanie, rehabilitację, rentę i inne świadczenia.

Inne źródła danych

Aby uzyskać pełniejszy obraz i ocenić postępy osiągnięte w zakresie BHP, kraje powinny uzupełnić ustawowy obowiązek powiadamiania przez pracodawców danymi zebranymi z innych źródeł.

Jeśli jest to możliwe, w celu ujednoczenia statystyk opracowanych przy użyciu danych zebranych z różnych źródeł należy użyć tych samych wskaźników, co te zastosowane w krajowym systemie raportowania wypadków przy pracy i chorób zawodowych. MOP zaleca powołanie komitetu koordynującego na szczeblu krajowym składającego się z przedstawicieli władz rządowych, innych podmiotów sporządzających statystyki urazów powstałych podczas wykonywania pracy i organizacji pracodawców i pracowników. [2]

Inne podmioty, które mogą uczestniczyć w raportowaniu wypadków przy pracy i chorób zawodowych: [3]

- **Pracownicy:** mogą przekazywać informacje dotyczące indywidualnych przypadków, z jakimi mieli do czynienia, a także doświadczeń ich współpracowników.
- **Związki zawodowe:** bardzo często gromadzą dane o wypadkach przy pracy i chorobach zawodowych w konkretnych gałęziach przemysłu.
- **Inspektorzy pracy:** badają poważne wypadki przy pracy i choroby zawodowe, a wizyty w przedsiębiorstwach mogą ujawnić niezgłoszone wcześniej przypadki.
- **Towarzystwa ubezpieczeń społecznych:** (ubezpieczenie zdrowotne, fundusz osób starszych) otrzymują istotne informacje dotyczące konsekwencji chorób zawodowych i długotrwałych skutków urazów związanych z wykonywaną pracą.
- **Lekarze, pielęgniarki, szpitale i personel medyczny:** mogą przekazywać informacje z pierwszej ręki po zakończeniu leczenia urazów i chorób zawodowych.
- **Funkcjonariusze policji i służby ratownicze:** są często wzywani jako pierwsi, kiedy dojdzie do wypadku, przemocy fizycznej lub zaniedbań, w wielu krajach są także zaangażowani w dochodzenia prowadzone w miejscu pracy w celu ustalenia przyczyn poważnych wypadków.

Ankiety

Niektóre kraje uzupełniają informacje gromadzone poprzez krajowe systemy powiadamiania danych na temat wypadków przy pracy i chorób zawodowych lub związanych z wykonywaną pracą za pomocą ankiet dotyczących siły roboczej lub środowiska pracy. [4]

W związku z tym, że koszt przeprowadzania ankiet na szeroką skalę jest istotny, państwa często uwzględniają kwestie związane z BHP w ankietach ogólnokrajowych, takich jak krajowe badanie stanu zdrowia i badanie siły roboczej.

Dane dotyczące nadzoru zdrowotnego

Systemy nadzoru stanu zdrowia w miejscu pracy, które monitorują śmiertelność z powodu urazów powstałych podczas wykonywania pracy i zachorowalność na choroby zawodowe, są wdrażane przeważnie przez organy krajowe w ramach programów zapobiegania chorobom zawodowym i urazom powstającym podczas wykonywania pracy i/lub programów odszkodowawczych. Kompleksowy system nadzoru stanu zdrowia w miejscu pracy obejmuje indywidualne i zbiorowe oceny stanu zdrowia, rejestrację i zgłaszanie urazów powstałych podczas wykonywania pracy i chorób zawodowych, powiadamianie o zdarzeniach ostrzegawczych, ankiety, badania i kontrole. Ponadto inne rutynowe dane krajowe i regionalne dotyczące nadzoru zdrowotnego oraz dane administracyjne mogą dostarczyć informacji na temat zdrowia pracowników, w tym liczby zgonów, chorób i urazów w poszczególnych zawodach i sektorach.

Dane te mogą obejmować: dane ze spisu ludności, dane dotyczące śmiertelności z aktów zgonu, rejestry szpitalne i podstawowej opieki zdrowotnej, dane z krajowych systemów nadzoru zdrowotnego, rejestry urazów i chorób (w tym raka), rejestry narażenia na zagrożenie dla zdrowia, takie jak narażenie na czynniki rakotwórcze, rejestry laboratoryjne i kontrole medyczne przeprowadzane przez inspektorat pracy lub zdrowia.

Statystyki inspekcji pracy

Zgodnie z [Konwencją Międzynarodowej Organizacji Pracy dotyczącą inspekcji pracy z 1947 r. \(nr 81\)](#) państwa członkowskie są zobowiązane zapewnić, aby inspektorat pracy był powiadamiany o wypadkach przy pracy

i przypadkach chorób zawodowych w sposób, jaki może być przewidziany w krajowych przepisach i regulacjach. Statystyki inspekcji pracy uwzględniające dane o wypadkach przy pracy i chorobach zawodowych pomagają inspektoratom pracy poprawić możliwości planowania strategicznego, programowania i oceny prowadzonych działań kontrolnych. MOP opublikowała dwa uzupełniające się informatory, które mają na celu wspieranie decydentów, inspektorów pracy i innych urzędników administracyjnych w gromadzeniu, interpretacji i raportowaniu danych inspekcji pracy oraz umożliwienie bliższej współpracy między krajowymi inspektoratami pracy, innymi instytucjami rządowymi i stosownymi interesariuszami: [Przewodnik dotyczący harmonizacji statystyk inspekcji pracy oraz Gromadzenie i wykorzystywanie statystyk inspekcji pracy – Krótki przewodnik](#).

Systemy zgłaszania incydentów

Aby dane były pełne, powinno się rejestrować nie tylko zdarzenia, w wyniku których ktoś poniósł uszczerbek na zdrowiu, lecz także sytuacje grożące wypadkiem i incydenty. Systemy zgłaszania incydentów opracowane w celu natychmiastowej identyfikacji zagrożeń, wczesnego zastosowania środków prewencyjnych i niezwłocznego opanowania sytuacji w przypadku poważnych wypadków i katastrof przemysłowych mogą również zostać wykorzystane jako źródła informacji. Na podstawie [Wytycznych MOP do systemów zarządzania bezpieczeństwem i higieną pracy](#) monitorowanie i rejestracja zdarzeń grożących wypadkiem i incydentów ma kluczowe znaczenie dla jakości i pomiaru BHP.

Raportowanie kwestii zrównoważonego rozwoju

Niektóre przedsiębiorstwa, organy władzy publicznej i organizacje pozarządowe na całym świecie publikują obecnie raporty dotyczące zrównoważonego rozwoju, które uwzględniają ich oddziaływanie o charakterze ekonomicznym, ekologicznym i społecznym. Wiele z tych raportów zawiera dane o BHP, takie jak raporty zgodne z [Wytycznymi do raportowania kwestii zrównoważonego rozwoju](#) (Global Reporting Initiative – GRI).

Międzynarodowe źródła informacji i narzędzia

Mimo że dane o BHP różnią się w poszczególnych państwach, dane z innych krajów oraz międzynarodowe źródła informacji mogą być bardzo wartościowe, szczególnie dla krajów, które nie dysponują własnymi rzetelnymi statystykami. Przykładowo na podstawie „średniej liczby wypadków wg sektora działalności” zarejestrowanej w danym kraju można wnioskować o liczbie i rodzaju wypadków, których można się spodziewać (i ułatwić oszacowanie ilości danych nieuwzględnionych w raportach). Departament Statystyki MOP gromadzi i rozpowszechnia roczne statystyki urazów powstałych podczas wykonywania pracy w ponad 100 krajach. Są one opracowywane dzięki nowym lub zweryfikowanym danym otrzymywanym od państw członkowskich.

Aby wypełnić istniejącą lukę w zasięgu i raportowaniu oraz zwiększyć świadomość wielkości problemu, MOP publikuje globalne szacunki dotyczące urazów powstałych podczas pracy oraz chorób związanych z wykonywaną pracą na podstawie istniejących danych na ten temat z wybranych państw członkowskich MOP oraz danych o globalnym obciążeniu chorobami Światowej Organizacji Zdrowia (WHO). [5] Aktualne dane szacunkowe zostaną przedstawione we wrześniu 2017 r. podczas [XXI Światowego Kongresu Bezpieczeństwa i Zdrowia w Pracy](#).

Ponadto WHO opublikowała dane szacunkowe dotyczące obciążenia chorobami o podłożu zawodowym. [6] Inni badacze zaproponowali w ostatnim czasie alternatywne sposoby monitorowania postępu w realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju związanych ze zdrowiem, w tym Celu 8.8, na podstawie szacunkowej liczby zgonów lub obciążenia chorobami związanymi z czynnikami ryzyka zawodowego. [7]

Bibliografia

- [1] [Konwencja dotycząca bezpieczeństwa, zdrowia pracowników i środowiska pracy z 1981 r. \(nr 155\)](#)
- [2] [Resolution concerning statistics of occupational injuries \(resulting from occupational accidents\), adopted by the Sixteenth International Conference of Labour Statisticians](#), MOP, Genewa, 1998 r.
- [3] [Improvement of national reporting, data collection and analysis of occupational accidents and diseases](#), MOP, Genewa, 2012 r.
- [4] [Occupational injuries statistics from household surveys and establishment surveys, ILO manual on methods](#), MOP, Genewa, 2008 r.
- [5] [Safety and Health at Work: A Vision for Sustainable Prevention](#), MOP, Genewa, 2014 r.
- [6] Prüss-Üstün et al., [Preventing disease through healthy environments: a global assessment of the burden of disease from environmental risks](#), WHO, 2016 r.
- [7] GBD 2015 SDG Collaborators, [Measuring the health-related Sustainable Development Goals in 188 countries: a baseline analysis from the Global Burden of Disease Study 2015](#), The Lancet, tom 388, nr 10053, str. 1813–1850.

ILOSTAT – baza danych statystyk pracy MOP

Zbiór danych [ILOSTAT](#) zawiera roczne dane zgromadzone głównie za pośrednictwem dorocznego kwestionariusza MOP, który obejmuje szeroką gamę zagadnień, w tym wskaźniki godnej pracy. Zawiera także roczne dane szacunkowe i prognozy MOP i ONZ dotyczące tych wskaźników.

ILOSTAT dostarcza danych o BHP, w szczególności na temat:

- Urazów powstałych podczas wykonywania pracy (śmiertelnych i niekończących się śmiercią) według płci, profilu działalności gospodarczej i zawodu, w tym liczby przypadków oraz odsetka na 100 000 i 1 000 000 pracowników oraz na 100 000 i 1 000 000 przepracowanych godzin;
- Dni utraconych z powodu jednego urazu powstałego podczas wykonywania pracy według płci, profilu działalności gospodarczej i zawodu;
- Dni utraconych z powodu urazów powstałych podczas wykonywania pracy z czasową niezdolnością do pracy według płci, profilu działalności gospodarczej i zawodu; oraz
- Statystyk inspekcji pracy, w tym zarejestrowanych miejsc pracy, które mogą zostać wybrane do kontroli przez inspekcję pracy; liczby inspektorów pracy według płci; liczby wizyt inspekcji pracy w miejscach pracy w ciągu roku; liczby inspektorów przypadającej na 10 000 zatrudnionych; oraz liczby wizyt przypadających na jednego inspektora.

Zasady opracowywania i wdrażania krajowych systemów powiadamiania i rejestracji

Cele

Krajowy system rejestracji i zgłaszania wypadków przy pracy i chorób zawodowych ma na celu:

- dostarczanie kompleksowych i wiarygodnych danych o częstotliwości występowania wypadków przy pracy i chorób zawodowych;
- publikowanie porównywalnych krajowych statystyk i raportów oraz wniesienie wkładu do danych międzynarodowych;
- informowanie o środkach prewencyjnych dotyczących BHP;
- zapewnianie odpowiednich i skutecznych programów odszkodowawczych dla pracowników. [1]

Zakres i zasięg

Krajowy system rejestracji i powiadamiania powinien obejmować wszystkie gałęzie działalności gospodarczej, wszystkie przedsiębiorstwa oraz wszystkich pracowników, bez względu na ich status zatrudnienia, na terenie całego kraju.

Rejestracji powinny podlegać cztery rodzaje zdarzeń, których wystąpienie należy zgłosić:

1. wypadek przy pracy (zdarzenie wynikające z lub powstałe podczas wykonywania pracy, prowadzące do urazu śmiertelnego lub niekończącego się śmiercią);
2. choroba zawodowa (choroba, która rozwija się w wyniku narażenia na czynniki ryzyka wynikające z wykonywanej pracy);
3. niebezpieczne zdarzenie, które może być przyczyną urazu lub choroby u osób wykonujących pracę lub u innych osób;
4. wypadek w drodze do pracy (wypadek śmiertelny lub skutkujący powstaniem urazów, do którego doszło na bezpośredniej drodze między miejscem pracy a: (i) głównym lub drugorzędym miejscem zamieszkania pracownika; lub (ii) miejscem, gdzie pracownik zwykle spożywa posiłek; lub (iii) miejscem, gdzie pracownik zwykle otrzymuje wynagrodzenie).

Domniemane przypadki chorób zawodowych powinny zostać włączone do systemu rejestracji i powiadamiania. Jak pokazuje doświadczenie, wiele chorób zawodowych przez długi okres przebiega bezobjawowo (niektóre nawet do 20 lat lub dłużej). Ogólnie uznaje się, że działania zapobiegawcze oparte na podejrzaniach, podczas gdy dowody naukowe są opracowywane, mogłyby oszczędzić pracownikom niepotrzebnego narażenia na zagrożenia dla zdrowia. Dlatego też istotne jest gromadzenie stosownych danych dotyczących domniemanych przypadków chorób zawodowych, aby poinformować organy odpowiedzialne o podejrzeniu, że dana choroba może mieć podłoże zawodowe.

Właściwy organ krajowy

Właściwym organem może być ministerstwo, departament rządowy lub inny organ publiczny z uprawnieniami do wydawania regulacji, zarządzeń lub innych instrukcji z mocą prawną.

W porozumieniu z najbardziej reprezentatywnymi organizacjami pracodawców i pracowników właściwy organ odpowiada za określenie wymagań i procedur dotyczących raportowania, rejestracji i zgłaszania wypadków przy pracy, chorób zawodowych oraz, w stosownych przypadkach, niebezpiecznych zdarzeń, wypadków w drodze do pracy i domniemanych przypadków chorób zawodowych, a także dokonywania okresowych rewizji takich wymagań i procedur. [2]

Właściwy organ powinien w szczególności:

- a) określić, które kategorie lub rodzaje wypadków przy pracy, chorób zawodowych, wypadków w drodze do pracy, niebezpiecznych zdarzeń i incydentów podlegają obowiązkowi raportowania, rejestracji i powiadamiania;
- b) opracować i stosować jednolite wymagania i procedury dla pracodawców i pracowników w przedsiębiorstwach, lekarzy, instytucji służby zdrowia i innych organów (w stosownych przypadkach) dotyczące raportowania i rejestracji wypadków przy pracy, przypadków i domniemanych przypadków chorób zawodowych, wypadków w drodze do pracy, niebezpiecznych zdarzeń i incydentów;
- c) opracować i stosować jednolite wymagania i procedury powiadamiania właściwego organu, zakładów ubezpieczeń, inspektoratów pracy, instytucji służby zdrowia i innych bezpośrednio zainteresowanych organów (w stosownych przypadkach) o wypadkach przy pracy, chorobach zawodowych, wypadkach w drodze do pracy i niebezpiecznych zdarzeniach;
- d) ustalić zasady dotyczące niezbędnej koordynacji i współpracy między różnymi organami;
- e) opracować wytyczne, które zostaną przekazane pracodawcom i pracownikom, aby ułatwić im przestrzeganie zobowiązań wynikających z mocy prawa. [3]

Właściwy organ winien ponadto poczynić odpowiednie ustalenia i opracować stosowne systemy prowadzenia badań przez inspektoraty pracy lub inne uprawnione agencje. Co więcej, organ taki będzie odpowiedzialny za sporządzanie i publikację rocznych statystyk wypadków przy pracy i chorób zawodowych.

Polityka krajowa

Po konsultacji z najbardziej reprezentatywnymi organizacjami pracodawców i pracowników właściwy organ powinien określić i wprowadzić w życie spójną politykę krajową mającą na celu zapobieganie wypadkom i urazom wynikającym lub związanym z wykonywaniem pracy lub powstałym podczas jej wykonywania. Efektem tych działań ma być identyfikacja i minimalizacja przyczyn wypadków przy pracy, chorób zawodowych, niebezpiecznych zdarzeń i incydentów, do których dochodzi w środowisku pracy. Po pewnym czasie należy dokonać rewizji tych założeń.

Polityka ta powinna określać ogólne zasady i jednolite procedury dotyczące:

- a) rejestracji, zgłaszania i badania wypadków przy pracy i chorób zawodowych;
- b) rejestracji, zgłaszania i badania wypadków w drodze do pracy, niebezpiecznych zdarzeń i incydentów; oraz
- c) zestawiania, analizy i publikacji statystyk takich wypadków, chorób i zdarzeń.

Wymagania i procedury dotyczące rejestracji i powiadamiania

Państwa członkowskie są zobowiązane stopniowo opracowywać i stosować procedury powiadamiania o wypadkach przy pracy i chorobach zawodowych przez pracodawców, jak również przez inne podmioty, takie jak zakłady ubezpieczeń, instytucje medycyny pracy, lekarzy i inne bezpośrednio zainteresowane organy. [4]

Jednolite wymagania i procedury dotyczące rejestracji i powiadamiania w połączeniu ze standaryzacją informacji, które będą przekazywane różnym organom (tj. właściwemu organowi, inspektoratowi BHP, zakładom ubezpieczeń społecznych), mogłyby pomóc uwzględnić w raportach dotychczas pomijane dane, a także uniknąć liczenia tych samych przypadków więcej niż raz.

Wymagania i procedury dotyczące **rejestracji** będą określały:

- (a) **zobowiązanie pracodawców do:**
- (i) rejestracji wypadków przy pracy, chorób zawodowych, a w stosownych przypadkach niebezpiecznych zdarzeń, wypadków w drodze do pracy i domniemanych przypadków chorób zawodowych;
 - (ii) przekazywania stosownych informacji na temat systemu rejestracji pracownikom i ich przedstawicielom;
 - (iii) zapewnienia odpowiedniego prowadzenia takich rejestrów i ich wykorzystywania do opracowywania środków zapobiegawczych; oraz
 - (iv) powstrzymywania się od podejmowania działań odwetowych i dyscyplinarnych skierowanych przeciwko pracownikowi za zgłoszenie wypadku przy pracy, choroby zawodowej, niebezpiecznego zdarzenia, wypadku w drodze do pracy lub domniemanego przypadku choroby zawodowej;
- (b) **informacje, które należy rejestrować;**
- (c) **okres**, przez który należy utrzymywać takie rejestry; oraz
- (d) środki mające na celu zapewnienie **poufności danych osobowych i medycznych**, którymi dysponuje pracodawca, zgodnie z krajowymi przepisami prawa, uwarunkowaniami i przyjętą praktyką.

[Protokół z 2002 r. do Konwencji dotyczącej bezpieczeństwa oraz zdrowia pracowników i środowiska pracy z 1981 r. \(P 155\), art. 3](#)

Wymagania i procedury dotyczące powiadamiania będą określały:

- (a) **zobowiązanie pracodawców do:**
- (i) powiadamiania właściwych organów lub innych wyznaczonych instytucji o wypadkach przy pracy, chorobach zawodowych, a w stosownych przypadkach o niebezpiecznych zdarzeniach, wypadkach w drodze do pracy i domniemanych przypadkach chorób zawodowych; oraz
 - (ii) przekazywania stosownych informacji na temat zgłoszonych przypadków pracownikom i ich przedstawicielom;
- (b) w stosownych przypadkach ustalenia dotyczące powiadamiania o wypadkach przy pracy i chorobach zawodowych przez **zakłady ubezpieczeń, instytucje medycyny pracy, lekarzy i inne bezpośrednio zainteresowane organy;**
- (c) kryteria, zgodnie z którymi wypadki przy pracy, choroby zawodowe, a w stosownych przypadkach niebezpieczne zdarzenia, wypadki w drodze do pracy i domniemane przypadki chorób zawodowych będą podlegały zgłoszeniu; oraz
- (d) terminy powiadamiania.

[Protokół z 2002 r. do Konwencji dotyczącej bezpieczeństwa oraz zdrowia pracowników i środowiska pracy z 1981 r. \(P 155\), art. 4](#)

Minimalny zakres informacji wymagany w przypadku rejestracji i powiadamiania

Informacje, które należy podać w przypadku rejestracji wypadków przy pracy i chorób zawodowych określa cel programu, taki jak odszkodowanie, środki kontroli zagrożeń dla zdrowia w miejscu pracy, zgodność z wymaganiami dotyczącymi powiadamiania właściwego organu, planowanie i organizacja instytucji medycyny pracy lub badania nad zdrowiem pod kątem epidemiologicznym i medycyny pracy. Niektóre informacje mają kluczowe znaczenie dla każdego z tych celów.

Powiadomienie powinno uwzględniać dane dotyczące:

- a) przedsiębiorstwa, zakładu i pracodawcy;
- b) w stosownych przypadkach: poszkodowanych osób i charakteru ich urazów lub choroby; oraz
- c) miejsca pracy, okoliczności wypadku lub niebezpiecznego zdarzenia, a w przypadku choroby zawodowej – okoliczności narażenia na zagrożenia dla zdrowia. [2]

Krajowe systemy klasyfikacji

Należy opracować, zweryfikować i wdrożyć jednolitą klasyfikację wypadków przy pracy i chorób zawodowych, uwzględniając Kodeks postępowania MOP w zakresie rejestrowania i zgłaszania wypadków przy pracy i chorób zawodowych oraz Międzynarodową Klasyfikację Chorób (ICD) WHO.

Krajowy wykaz chorób zawodowych wraz z zestawem kryteriów diagnostycznych może ułatwić ich uznanie i proces przyznawania odszkodowań.

Roczne statystyki krajowe

Każde państwo członkowskie będzie publikować statystyki opracowywane na podstawie powiadomień i innych dostępnych informacji w taki sposób, aby były reprezentatywne dla całego kraju w odniesieniu do wypadków przy pracy, chorób zawodowych, a w stosownych przypadkach niebezpiecznych zdarzeń i wypadków w drodze do pracy, jak również ich analizę. [2] Statystyki będą opracowywane zgodnie z systemami klasyfikacji, które odpowiadają najnowszym stosownym systemom międzynarodowym sporządzonym pod

[Rekomendacja MOP zawierająca wykaz chorób zawodowych z 2002 r. \(nr 194\)](#) może być źródłem dla zbudowania, rozwinięcia lub umocnienia i ujednoczenia krajowych systemów rejestracji i powiadamiania oraz do przyznawania odszkodowań z tytułu urazów powstałych podczas wykonywania pracy. Rekomendacja ta proponuje innowacyjną i uproszczoną procedurę regularnego aktualizowania wykazu za pośrednictwem trójstronnych spotkań ekspertów zwoływanych przez Radę Administracyjną MOP.

[Wykaz chorób zawodowych](#), który został zaktualizowany w 2010 r., odzwierciedla najnowszy stan wiedzy w zakresie identyfikacji i uznawania chorób zawodowych, a państwa członkowskie wykorzystują go w procesie opracowywania i aktualizacji własnych wykazów krajowych. Wykaz ułatwia identyfikację domniemanych chorób zawodowych i pomaga krajom w zapobieganiu, raportowaniu, rejestracji i przyznawaniu odszkodowań poszkodowanym pracownikom. „Otwarte pozycje” w wykazie, które są przeznaczone dla nowych chorób, uzupełnia się w toku bieżącej działalności higienistów i lekarzy, jak również pracodawców, pracowników i organów władzy rządowej.

patronatem Międzynarodowej Organizacji Pracy lub innych właściwych organizacji międzynarodowych. [2] Wszystkie stosowne klasyfikacje zostały załączone do rezolucji w sprawie statystyk urazów powstałych podczas wykonywania pracy (w wyniku wypadków przy pracy) uchwalonej podczas 16. Międzynarodowej Konferencji Statystyków Pracy (październik 1998 r.). Statystyki wypadków przy pracy, chorób zawodowych i niebezpiecznych zdarzeń powinny zawierać częstotliwość i zasięg ich występowania oraz wskaźnik ciężkości. Dane statystyczne powinny być obliczane dla głównych sektorów działalności gospodarczej, zawodu, wieku, płci i innych grup, jeśli będzie to możliwe.

Wykorzystywanie i zastosowanie danych dotyczących wypadków przy pracy i chorób zawodowych

Analiza charakterystyki wypadków śmiertelnych związanych z wykonywaną pracą oraz wypadków przy pracy niekończących się śmiercią i chorób zawodowych ma decydujące znaczenie dla ustalenia priorytetów i określenia skutecznych strategii zapobiegawczych w zakresie BHP.

Rzetelne dane wysokiej jakości dotyczące wypadków przy pracy i chorób zawodowych stanowią wiarygodną podstawę do:

- > opisywania stanu zdrowia populacji osób pracujących według branży i grup społeczno-ekonomicznych;
- > podejmowania właściwych decyzji w zakresie BHP;
- > identyfikacji obszarów priorytetowych w kontekście polityki i strategii dotyczących BHP;
- > wdrażania działań prewencyjnych i kontrolnych na szczeblu sektora przedsiębiorstw, sektora przemysłowego i krajowym;
- > planowania strategii i programów odszkodowawczych i rehabilitacyjnych;
- > oferowania wsparcia w przestrzeganiu przepisów dostosowanego do konkretnych potrzeb;
- > zachęcania do prowadzenia badań epidemiologicznych w kontekście medycyny pracy;
- > opracowywania stosownych programów szkoleniowych i edukacyjnych;
- > podnoszenia poziomu świadomości i zwracania uwagi mediów i opinii publicznej na główne wyzwania w zakresie BHP.

Bibliografia

- [1] [National System for Recording and Notification of Occupational Diseases – Practical guide](#), MOP, Genewa, 2013 r.
- [2] [Protokół z 2002 r. do Konwencji dotyczącej bezpieczeństwa, zdrowia pracowników i środowiska pracy z 1981 r. \(P 155\)](#).

- [3] [Recording and notification of occupational accidents and diseases. An ILO code of practice](#), MOP, Genewa, 1996 r.
- [4] [Konwencja dotycząca bezpieczeństwa, zdrowia pracowników i środowiska pracy z 1981 r. \(nr 155\)](#)